

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСІБ, НА ЯКИХ ПОШИРЮЄТЬСЯ ДІЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТАТУТІВ

Константинов С. Ф.

Статтю присвячено питанням особливостей притягнення до адміністративної відповідальності осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Зазначається, що адміністративна відповідальність означає, що особи, які порушують правила адміністративного законодавства чи внутрішні правила відомства, можуть бути піддані різного роду заходам дисциплінарного впливу, таким як догана, пониження у званні чи відсторонення від посади. Вказується, що особливості цієї відповідальності уточнюються в контексті дії дисциплінарних статутів. Внутрішнє регулювання: Дисциплінарні статуту встановлюють внутрішні правила поведінки для працівників організації. Особи, які працюють в цій організації, зобов'язані дотримуватися цих правил. Порушення таких правил може призвести до застосування адміністративної відповідальності. Процедура вирішення конфліктів: Для застосування адміністративної відповідальності у зв'язку з дією дисциплінарних статутів зазвичай передбачені спеціальні процедури вирішення конфліктів. Ці процедури можуть включати в себе дисциплінарні слухання, розгляд справ органами управління тощо. Механізми застосування покарань: Дисциплінарні статуту зазвичай передбачають перелік можливих покарань за порушення їхніх положень. Ці покарання можуть бути від штрафів та доган до звільнення з посади або інших серйозних заходів. Особливості адміністративної відповідальності осіб за дію дисциплінарних статутів визначаються правовими нормами, процедурами вирішення конфліктів та механізмами застосування покарань. Дотримання даних правил важливо для забезпечення ефективності та порядку в організаціях. Узагальнюється, що до дисциплінарних статутів, які передбачають альтернативні заходи впливу, передбачені КУпАП можна віднести Дисциплінарний статут Національної поліції України, Дисциплінарний Статут Збройних Сил України, Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України. Робиться висновок, що особливості адміністративної відповідальності осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, породжує складність у вирішенні справ про адміністративні правопорушення, потребує узагальнення та комплексного підходу до уніфікації процедури при-

тягнення винних до відповідальності за адміністративні делікти.

Ключові слова: адміністративна відповідальність осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, персонал, Державна кримінально-виконавча служба України, Збройні сили України, Національна поліція України, Бюро економічної безпеки України, Служба судової охорони, дисципліна, відповідальність, службові повноваження, зловживання службовим становищем.

Konstantinov S. F. Peculiarities of administrative liability of individuals subject to disciplinary statutes

The article is devoted to the specifics of bringing to administrative responsibility persons subject to disciplinary statutes. It is noted that administrative responsibility means that persons who violate the rules of administrative legislation or internal rules of the department may be subjected to various disciplinary measures, such as reprimand, demotion or removal from office. It is indicated that the specifics of this responsibility are specified in the context of the disciplinary statutes. Internal regulation: Disciplinary statutes establish internal rules of conduct for employees of the organization. Persons working in this organization are obliged to comply with these rules. Violation of such rules may lead to the application of administrative responsibility. Conflict resolution procedures: Special conflict resolution procedures are usually provided for the application of administrative responsibility in connection with the operation of disciplinary statutes. These procedures may include disciplinary hearings, administrative hearings, etc. Mechanisms for the application of penalties: Disciplinary statutes usually provide a list of possible penalties for violations of their provisions. These penalties can range from fines and reprimands to dismissal or other serious measures. Peculiarities of the administrative responsibility of persons for the operation of disciplinary statutes are determined by legal norms, conflict resolution procedures and mechanisms for the application of punishments. Compliance with these rules is important to ensure efficiency and order in organizations. It is summarized that the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine, the Disciplinary Statute of the Armed Forces of Ukraine,

and the Disciplinary Statute of the Internal Affairs Bodies of Ukraine can be attributed to the disciplinary statutes, which provide for alternative measures of influence, provided for by the Code of Criminal Procedure. It is concluded that the peculiarities of the administrative responsibility of persons subject to disciplinary statutes creates difficulty in solving cases of administrative offenses, and requires a generalization and a comprehensive approach to the unification of the procedure for bringing the guilty to responsibility for administrative offenses.

Key words: *administrative responsibility of persons subject to disciplinary statutes, personnel, State Criminal Enforcement Service of Ukraine, Armed Forces of Ukraine, National Police of Ukraine, Bureau of Economic Security of Ukraine, Court Security Service, discipline, responsibility, official powers, abuse of official position.*

Постановка проблеми. Розробкою законів і створенням установ, що відповідають за порушення законів, в Україні створюється система, яка має захищати права та інтереси громадян. Ця система активно використовується для забезпечення порядку та визначення покарань для тих, хто порушує закони. Такий підхід сприяє посиленню впливу правових норм і робить відповідальність за їх порушення більш неухильною. Розвиток цього інституту дозволяє державі взяти на себе обов'язок захищати громадян та інші суспільні структури від незаконних дій, що порушують цінності, які захищаються законом [1].

В кожному суспільстві, особливо в демократичному, дисципліна є важливою умовою для нормального функціонування держави та її органів на всіх рівнях. Дисципліна нерозривно пов'язана з законністю, яка можлива лише за строгого дотримання дисципліни. Складні соціально-економічні умови та зростання кримінальної активності в країні вимагають зміцнення дисципліни у всіх державних органах, зокрема в правоохоронних, до яких входять органи та установи кримінально-виконавчої служби. Остаточні результати цієї служби, що стосуються здійснення покарань, виховання та перевиховання засуджених, а також впливу на моральний стан суспільства, безпосередньо залежать від рівня дисципліни серед персоналу, що свідчить про їхню здатність та готовність виконувати завдання, покладені законодавством та урядом у цій сфері.

Адміністративна відповідальність та дисциплінарні норми є важливими складовими управління організаціями та забезпечення порядку в їхній роботі. Особливості адміністративної відповідальності осіб, які підпадають під дію дисциплінарних норм, визначаються рядом факторів, таких

як законодавчі вимоги, процедури врегулювання конфліктних ситуацій та способи застосування санкцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам забезпечення дисципліни та відповідальності осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, приділено увагу в наукових працях багатьох учених, а саме: Ануфрієва М. І., Бандурки О. М., Барабаша Ю. Г., Бауліна Ю. В., Берлач Н. А., Граніна О. Ф., Грищук В. К., Колпакова В. К., Комзюка А.Т., Кузьменко О.В., Мельника Р. С., Оленченко Т. Л., Синявської О. Ю., Сливки С. С., Щербини В. І. та ін. Однак питання адміністративної відповідальності цієї категорії осіб потребує додаткового висвітлення в юридичній літературі.

Виклад основного матеріалу. Перелік дисциплінарних статутів може значно варіюватися в залежності від конкретної країни, законодавства, типу організації чи галузі діяльності. Однак, найбільш поширеними дисциплінарними статутами є:

Корпоративний дисциплінарний статут: Встановлює правила поведінки для співробітників конкретної компанії або корпорації.

Державний службовий статут: Регулює поведінку державних службовців та встановлює вимоги до їхньої діяльності.

Статут навчального закладу: Визначає правила поведінки для студентів, викладачів та іншого персоналу навчальних установ.

Трудовий колективний договір: У деяких країнах колективні договори можуть містити положення про дисципліну та порядок застосування покарань у робочому колективі.

Військовий дисциплінарний статут: Встановлює правила поведінки для військовослужбовців і регулює порядок вирішення дисциплінарних питань у військовій сфері.

Медичний етичний кодекс: Встановлює етичні норми та правила поведінки для медичних працівників та здоров'язберігаючих організацій.

Правила внутрішнього трудового розпорядку: Це внутрішні правила організації, які визначають порядок роботи, включаючи питання дисципліни та виконання службових обов'язків.

Проте, в даному випадку на цікавить питання відповідальності осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів за вчинення адміністративних проступків.

Адміністративна відповідальність означає, що особи, які порушують правила адміністративного законодавства чи внутрішні правила відомства,

можуть бути піддані різного роду заходам дисциплінарного впливу, таким як догана, пониження у званні чи відсторонення від посади.

Особливості цієї відповідальності уточнюються в контексті дії дисциплінарних статутів.

Внутрішнє регулювання: Дисциплінарні статuti встановлюють внутрішні правила поведінки для працівників організації. Особи, які працюють в цій організації, зобов'язані дотримуватися цих правил. Порушення таких правил може призвести до застосування адміністративної відповідальності.

Процедури вирішення конфліктів: Для застосування адміністративної відповідальності у зв'язку з дією дисциплінарних статутів зазвичай передбачені спеціальні процедури вирішення конфліктів. Ці процедури можуть включати в себе дисциплінарні слухання, розгляд справ органами управління тощо.

Механізми застосування покарань: Дисциплінарні статuti зазвичай передбачають перелік можливих покарань за порушення їхніх положень. Ці покарання можуть бути від штрафів та доган до звільнення з посади або інших серйозних заходів.

Особливості адміністративної відповідальності осіб за дію дисциплінарних статутів визначаються правовими нормами, процедурами вирішення конфліктів та механізмами застосування покарань. Дотримання даних правил важливо для забезпечення ефективності та порядку в організаціях.

Статтею 15 Кодексу про адміністративні правопорушення визначається відповідальність осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень [3].

Зокрема, до спеціальних суб'єктів адміністративної відповідальності законодавством віднесено:

- військовослужбовців;
- військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів;
- осіб начальницького складу Національного антикорупційного бюро України;
- осіб начальницького складу Бюро економічної безпеки України;
- рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту;
- рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань;
- поліцейських.

Дисциплінарні статuti - це нормативно-правові акти, що встановлюють правила поведінки та

порядок покарань для працівників у межах певної організації або галузі діяльності.

До дисциплінарних статутів, які передбачають альтернативні заходи впливу, передбачені КУпАП можна віднести:

Дисциплінарний статут Національної поліції України. Поширюється на поліцейських, осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, співробітників Служби судової охорони та осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань, які повинні неухильно додержуватися його вимог [4].

Дисциплінарний Статут Збройних Сил України. Поширюється на військовослужбовців Служби зовнішньої розвідки України, Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Управління державної охорони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів спеціального призначення з правоохоронними функціями [5].

Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України. Поширюється на осіб начальницького складу Національного антикорупційного бюро України, осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України та податкової міліції, які повинні неухильно додержуватися його вимог [6].

Зокрема, військовослужбовці, особи, що проходять військовий обов'язок та в запасі, а також керівники Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, працівники Державної кримінально-виконавчої служби України, служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, поліції несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за встановленими дисциплінарними правилами.

Особи, зазначені вище, несуть адміністративну відповідальність за порушення правил та норм, що стосуються безпеки дорожнього руху, санітарних норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень у сфері корупції, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінових обмежень або неповідомлення про своє тимчасове перебування, порушення тиші в громадських місцях, незаконне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів для отримання інформації, ухилення від виконання судових рішень, ухилення від виконання законних вимог прокурора,

порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання та використання документів інші матеріальні носії інформації, що містять службову інформацію.

До вказаних осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт. У разі притягнення зазначених осіб до відповідальності за домашнє насильство чи насильство за ознакою статі, особа, яка вчинила такі дії, може бути направлена на проходження програми для винних у домашньому насильстві чи насильстві за ознакою статі, здійснюється на загальних підставах.

Інші особи, крім тих, які визначені вище, на яких поширюються правила дисциплінарних статутів або спеціальні положення щодо дисципліни, у випадках, коли це прямо передбачено такими документами, несуть дисциплінарну відповідальність за адміністративні правопорушення, а в інших випадках - адміністративну відповідальність за загальними правилами.

При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та Державної спеціальної служби транспорту - військовослужбовцями строкової служби, а також при вчиненні ними військових адміністративних правопорушень, передбачених главою 13-Б КУпАП, штраф як адміністративне покарання до них не застосовується. У таких випадках, відповідно до цієї статті, органи (посадові особи), які мають право накладати адміністративні стягнення, передають матеріали про порушення відповідним органам для вирішення питання щодо притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

Військовослужбовці, а також військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів несуть відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень, передбачених главою 13-Б КУпАП, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Поліцейські поліції особливого призначення Національної поліції України, які під час дії воєнного стану залучені до безпосередньої участі в бойових діях, несуть відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень згідно із статтями 172-10 і 172-19 глави 13-Б цього Кодексу, у випадках, коли такі правопорушення не призводять до кримінальної відповідальності. До них не може бути застосовано арешт з утриманням на гауптвахті.

Разом з тим, військовослужбовцями можуть вчинятися військові адміністративні правопорушення, визначені главою 13-Б Кодексу України про адміністративні правопорушення. Зокрема:

Стаття 172-10. Відмова від виконання законних вимог командира (начальника)

Стаття 172-11. Самовільне залишення військової частини або місця служби

Стаття 172-12. Необережне знищення або пошкодження військового майна

Стаття 172-13. Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем

Стаття 172-14. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень

Стаття 172-15. Недбале ставлення до військової служби

Стаття 172-16. Бездіяльність військової влади

Стаття 172-17. Порушення правил несення бойового чергування

Стаття 172-18. Порушення правил несення прикордонної служби

Стаття 172-19. Порушення правил поведження зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення

Стаття 172-20. Розпивання алкогольних, слабоалкогольних напоїв або вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції», особи, які підпадають під дію дисциплінарних статутів, можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за корупційні адміністративні правопорушення на загальних засадах.

Адміністративні санкції, які можуть бути застосовані до осіб, підпадають під дію дисциплінарних статутів, не можуть включати громадські роботи, виправні роботи або адміністративний арешт. Справи про адміністративні правопорушення можуть бути розглянуті не лише судом, а й іншими органами відповідно до виду правопорушення.

Враховуючи викладене можна зробити **висновок**, що:

– коло осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів є досить широким;

– процедура притягнення до адміністративної відповідальності може досить суттєво відрізнятися від загальних правил;

– санкції передбачені Кодексом за адміністративне правопорушення, можуть бути замінені на інші заходи впливу, передбачені дисциплінарними статутами;

– складати протоколи та вирішувати справи можуть посадові особи, передбачені в інших нормативних актах, або дисциплінарних статутах.

Також в практичній діяльності, трапляються випадки, коли правопорушник, з метою уникнення штрафу умисно вказує, що він є особою, на яку поширюється дія дисциплінарних статутів, та замість реального покарання отримує усне попередження.

Крім того, поширені випадки, коли особи, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, умисно приховують свій спеціальний статус з метою уникнення більш суворого покарання, передбаченого дисциплінарним статутом за його основним місцем роботи.

Таким чином, особливості адміністративної відповідальності осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, породжує складність у вирішенні справ про адміністративні правопорушення, потребує узагальнення та комплексного підходу до уніфікації процедури притягнення винних до відповідальності за адміністративні делікти.

Література

1. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопору-

шення : навч. посіб. / О. В. Кузьменко, М. В. Плугатир, І. Д. Пастух та ін. Київ : Центр учб. літ., 2016. 215 с.

2. Панасюк О. В. Адміністративно-деліктне право України: теоретичні питання розвитку та реформування : монографія. Харків : ФОП Панов, 2020. 212 с.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

4. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.

5. Закон України «Про Дисциплінарний Статут Збройних Сил України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>.

6. Закон України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15#Text>.

*Константинов С. Ф.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії Служби безпеки України*